

Lijn 75: Gent-Sint-Pieters – Moeskroen – Franse grens

Opening van de baanvakken:

- 25 augustus 1839: Gent-Zuid – Deinze
- 22 september 1839: Deinze – Kortrijk
- 24 oktober 1842: Kortrijk – Moeskroen
(deel van de lijn Kortrijk – Doornik)
- 6 november 1842: Moeskroen – Franse grens

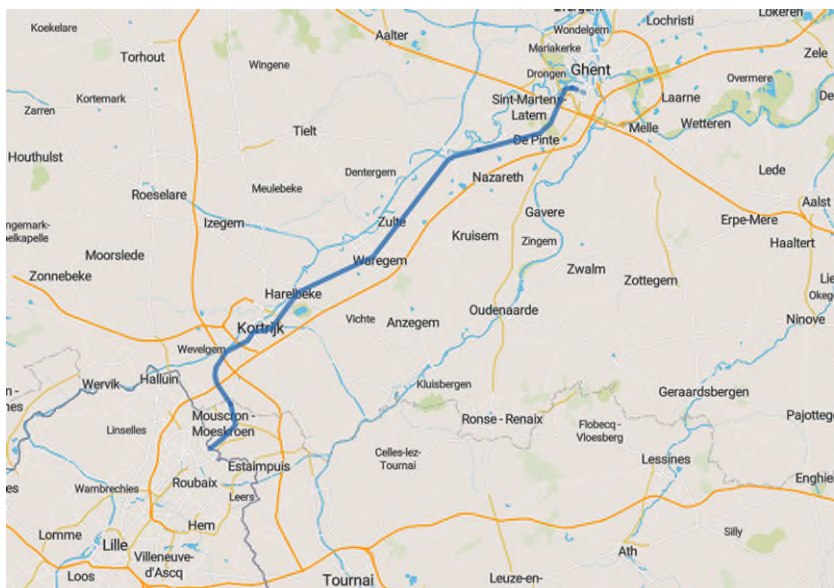
Concessiehouders:

- Belgische Staat: 1839-1926
- NMBS: 1926-2005
- Infrabel: 2005 -

Elektrificatie: 1980-'82

Totale lengte: 54,6 km

Stations: Gent – De Pinte – Deinze
– Waregem – Harelbeke –
Kortrijk – Poperinge –
Moeskroen

Kaart van lijn 75 © Infrabel

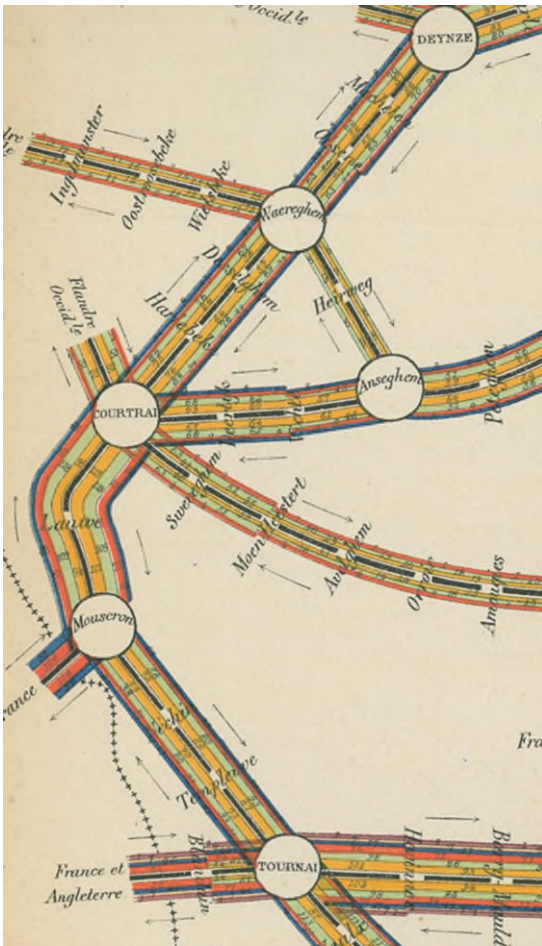
Historiek

Op initiatief van koning Leopold I, die van België een moderne industriële staat in de voorhoede van vooruitgang wilde maken, werd in 1834 een politiek project opgestart om het land te voorzien van een uitgebreid spoorwegnet. In de wet van 1 mei 1834 werd de aanleg van deze spoorweg verordend. De wet van 26 mei 1837 vulde de wet van 1834 aan door de Staat op te dragen om *een spoorlijn aan te leggen tussen Gent en de Franse grens (naar Rijsel via Roubaix) via Kortrijk, met een aftakking naar Doornik* (vrij vertaald).

Op 25 augustus 1839 werd het 17 kilometer lange baanvak tussen Gent en Deinze geopend.

Op 22 september 1839 was het de beurt aan het baanvak tussen Deinze en Kortrijk, waardoor de aftakking *Gent - Kortrijk* van de westelijke lijn¹ volledig kon worden opengesteld voor reizigers. Op dit baanvak bevonden zich drie haltes: Deinze, Waereghem en Haerlebeke.

¹ Oorspronkelijk bestond het spoorwegnet rond Mechelen uit vier assen of vier lijnen: 1) de noordelijke lijn = Brussel Noord - Mechelen - Antwerpen; 2) de oostelijke lijn = Mechelen - Leuven - Luik > Aken; 3) de zuidelijke lijn = Brussel Bogaarden - Bergen - Quiévrain > Franse grens; 4) de westelijke lijn = Mechelen - Gent - Brugge - Oostende, verlengd tussen Gent - Kortrijk - Moeskroen - Doornik/Rijsel.

Deel van een spoorkaart voor reizigersvervoer uit 1880 (Archief NMBS)

Tussen Kortrijk en de Franse grens bediende deze lijn Moeskroen, Lauwe en Aalbeke.

Op 22 september 1839 werden het nieuwe station van Kortrijk en de lijn Gent - Kortrijk feestelijk ingehuldigd door koning Leopold I.

Een paar jaar later, op 24 oktober 1842, werd de westelijke lijn uitgebreid met de aftakking *Kortrijk - Moeskroen - Doornik* (L75A).²

De eerste grensoverschrijdende lijn in Europa

6 november 1842 is een historische datum, want op die dag stak voor het eerst een trein een grens over in Europa! De lijn tussen Kortrijk en Tourcoing werd in dienst genomen en in dezelfde maand werd een douanekantoor geopend in het tijdelijke station van Kortrijk.³

De verbinding tussen Antwerpen en Rijsel via Mechelen, Gent en Kortrijk was vooral belangrijk voor de handel tussen de haven van Antwerpen en de industrie in de regio Rijsel-Roubaix-Tourcoing.

Op 14 november 1842 werden dit baanvak en het baanvak tussen Moeskroen en de Franse grens tot in Roubaix koninklijk ingehuldigd. In het Belgisch Staatsblad van 10 november 1842 (BS 314) staat het programma van deze speciale dag beschreven: *er zullen drie konvooien vertrekken: het eerste vertrekt om 8 uur in Brussel (Noord) richting Doornik, het tweede om 11.30 uur in Doornik richting Moeskroen en het derde om 12 uur in Roubaix richting Moeskroen. Het algemene konvooi vertrekt om 13.00 uur in Moeskroen en komt om 14.00 uur aan in Doornik.*

² Belgisch Staatsblad nr. 294 van 21/10/1842 verduidelijkt: *De baanvakken tussen Kortrijk, Moeskroen en Doornik worden op 24 oktober opengesteld voor verkeer* (vrij vertaald).

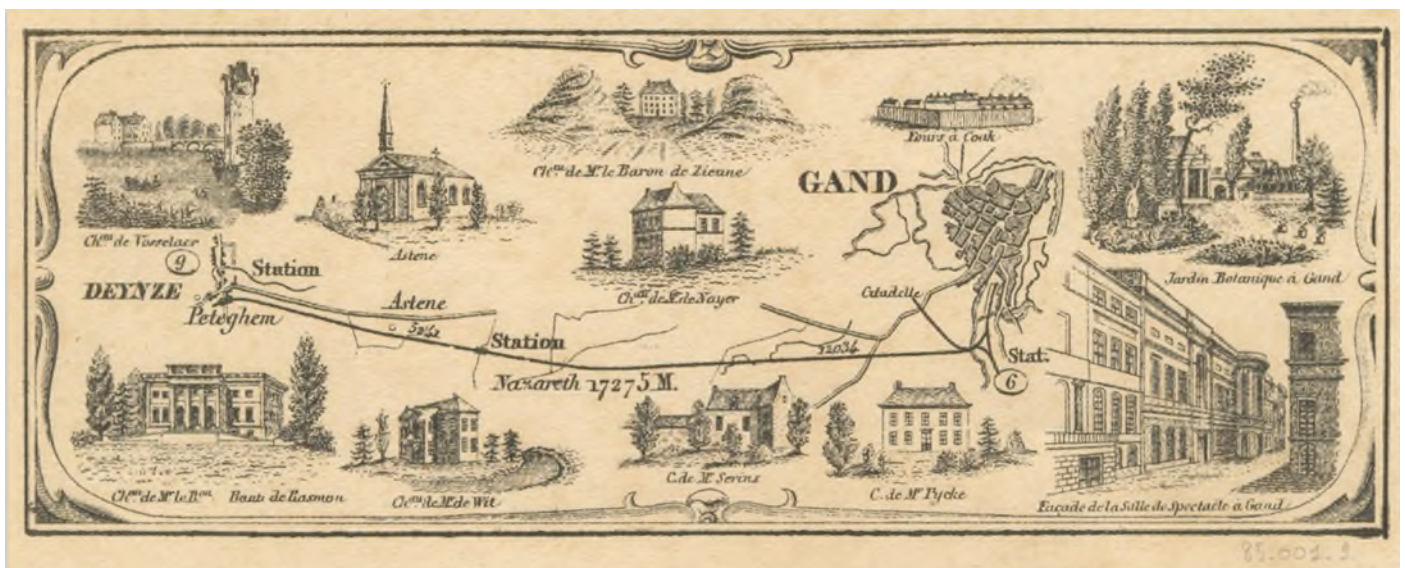
³ Zie de historische fiche over het station Kortrijk.

Het eerste 'station' van Moeskroen werd ingehuldigd op 14 november 1842. Na deze ceremonie werden de baanvakken tussen Kortrijk en de Franse grens en tussen Moeskroen en Doornik officieel ingehuldigd in Doornik, in het bijzijn van Leopold I.

De volgende dag keerden de Belgische autoriteiten terug naar Brussel met een speciaal konvooi dat om 11 uur vertrok in Doornik. De Franse autoriteiten reisden met een ander speciaal konvooi terug naar Roubaix (vrij vertaald).

Uiteindelijk werd op 25 januari 1844 het hele baanvak tussen Moeskroen en Rijsel in gebruik genomen. In juni 1846 werden voor het eerst twee hoofdsteden met elkaar verbonden via de spoorlijn Gent-Kortrijk! De festiviteiten duurden drie dagen. Vertegenwoordigers van de koning van Frankrijk en van Leopold I reisden mee met de eerste trein tussen Parijs en Brussel. Op 15 juni 1846 vertrok het konvooi vanuit Rijsel terug naar België via Moeskroen, Kortrijk en Gent.⁴

De lijn in de 19e eeuw

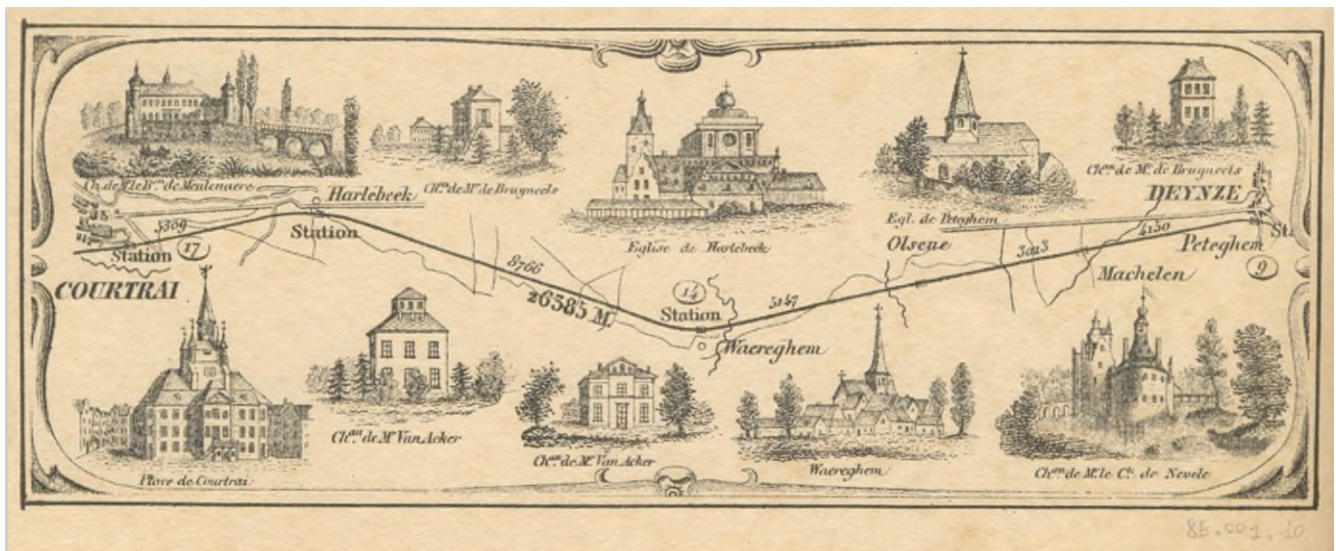
Fragment uit A. WAUTERS, *Atlas pittoresque des chemins de fer de la Belgique*, composé de 16 cartes ornées de 400 vues et contenant une notice historique et statistique sur les chemins de fer, ainsi que la description de tous les lieux qu'ils traversent, sous le rapport de la géographie physique et politique, de l'histoire, de la statistique, du commerce, de l'industrie, etc. (Ref. C545274)

Het baanvak tussen Gent en Deinze, dat werd ingehuldigd op 22 september 1839, werd als volgt beschreven in een tekst uit 1840: *De lijn Gent-Kortrijk, die al door veel reizigers wordt gebruikt om van Frankrijk naar België te reizen via Rijsel, splitst zich op enige afstand van Gent af van de westelijke lijn. De aftakking loopt in zuidwestelijke richting tussen de Leie en de Schelde, door een afwisselend landschap met uitgestrekte velden, bossen, weiden en hier en daar landhuizen en boerderijen.*

Het duurde slechts 30 minuten om van Gent naar Deinze te reizen.⁵

⁴ Zie de historisch fiche over de verbinding Brussel - Parijs.

⁵ Wauters A. *Atlas pittoresque des chemins de fer de la Belgique*, composé de 16 cartes ornées de 400 vues et contenant une notice historique et statistique sur les chemins de fer, ainsi que la description de tous les lieux qu'ils traversent, sous le rapport de la géographie physique et politique, de l'histoire, de la statistique, du commerce, de l'industrie, etc. Bruxelles : Etablissement géographique de Ph. Vandermaelen, 1840, 53 p. BIB_C545274)

Fragment uit A. WAUTERS, *Atlas pittoresque des chemins de fer de la Belgique*, composé de 16 cartes ornées de 400 vues et contenant une notice historique et statistique sur les chemins de fer, ainsi que la description de tous les lieux qu'ils traversent, sous le rapport de la géographie physique et politique, de l'histoire, de la statistique, du commerce, de l'industrie, etc. (Ref. C545274)

In 1840 duurde het 1 uur en 20 minuten om de 45 kilometer tussen Gent en Kortrijk af te leggen. In 1842 reden er dagelijks vijf treinen tussen Kortrijk en Moeskroen in beide richtingen. Aanvankelijk waren er geen tussenstations tussen de twee steden.

In het officiële spoorboekje van 1844 werden de tussenliggende haltes op het traject Gent - Kortrijk en de dienstregeling beschreven: alle treinen stopten in Deinze, Waregem en Harelbeke. Treinen die vertrokken in Gent om 5u45 en 18u30 en in Kortrijk om 7u en 16u30 stopten elke dag in Nazareth en elke zondag, maandag en vrijdag in Machelen en Olsene.

Het station De Pinte werd later gebouwd, in 1857.

In 1866 reden er dagelijks acht treinen tussen Kortrijk en Moeskroen, en in 1903 waren dat er al 14.

Beetje bij beetje kwamen er haltes bij op de lijn naar Gent: in 1913 werden de volgende haltes bediend: Maltebrugghe, Sint-Denijs-Westrem, Hemelrijk, De Pinte, Deurle, Astene, Deinze, Machelen(-aan-de-Leie), Olsene, Zulte, Waregem, Desselgem, Beveren-Leie, Harelbeke, Kortrijk, Marke, Lauwe, Albeke, Moeskroen.

Het traject

In 1842 liep de lijn van het oude station Gent-Zuid via Deinze, Waregem en Harelbeke naar Kortrijk. Het baanvak tussen Gent-Zuid en Deinze was al in gebruik genomen op 25 augustus 1839.

Op 6 november 1842 werd de lijn tussen Kortrijk en Tourcoing in dienst genomen en in dezelfde maand werd een douanekantoor geopend in het stationcomplex. Op 14 november 1842 werd ook de lijn Kortrijk - Roubaix voltooid en in gebruik genomen.

Om het nieuwe station Gent-Sint-Pieters te bouwen – dat het centraler gelegen station Gent-Zuid moest vervangen – werd een nieuw tracé aangelegd tussen Gent-Sint-Pieters en De Pinte. Dit werd in 1913 ingehuldigd.

Door de omlegging van de lijn en de verplaatsing van het vertrekpunt van Gent-Zuid naar Gent-Sint-Pieters, verdween de halte Maltebrugghe. In 1910 werd er tussen Sint-Denijs-Westrem en De Pinte echter een nieuwe halte geopend: Hemelrijk. Er werd ook een stationsgebouw geplaatst in Beveren-Leie.

Installaties in de 20e eeuw

Op 21 juli 1944 werden de Kortrijkse spoorweginstallaties gebombardeerd.

Ondanks de ernstige schade aan het reizigersstation, kon het verkeer op de hoofdsporen snel worden hervat dankzij spoedherstellingen en kon er ook een noodoplossing voor de reizigers worden voorzien.

Het vormingsstation, de locomotiefstelplaats en het overlaadperron voor stukgoederen waren volledig verwoest. Pas eind 1945 begon de wederopbouw. De werken gingen van start in 1946 met de bouw van een locomotiefstelplaats naast het vormingsstation.

De bouwwerken aan het nieuwe station Kortrijk begonnen in 1952 en het duurde tot 1956 voor het nieuwe station in gebruik werd genomen.

In 1960 werden Sint-Denijs-Westrem, Deurle en Astene onbewaakte stopplaatsen zonder exploitatiepersoneel. In 1967 werd Beveren-Leie ook een onbewaakte stopplaats en wanneer de nieuwe dienstregeling datzelfde jaar werd ingevoerd, werd het station geschrapt als halte.

Tenslotte werden op 28 mei 1978 ook de haltes Machelen-aan-de-Leie, Olsene en Zulte gesloten voor reizigersverkeer.⁶ Verschillende stations, zoals Sint-Denijs-Westrem, Deurle, Astene en Beveren-Leie, werden herleid tot eenvoudige haltes. Machelen en Olsene werden gesloten voor reizigersverkeer.

Onder de nieuwe dienstregeling, die van kracht werd op 1 juni 1980, bleven enkel de stations De Pinte, Deinze, Waregem en Harelbeke behouden op het traject tussen Gent-Sint-Pieters en Kortrijk.

Tijdens de spitsuren stopte de trein nog wel in de stations Sint-Denijs-Westrem, Deurle en Astene. Ondertussen zijn de vele verbindingssporen tussen deze stations bijna allemaal buiten dienst gesteld en één voor één ontmanteld.

Elektrificatie

Eind 1973 gaf de Raad van Bestuur van NMBS groen licht voor de elektrificatiewerken op de lijn Gent - Kortrijk.

De lijn werd geëlektrificeerd met een gelijkstroom van 3.000 volt en de installaties werden gemoderniseerd. Bovendien wilde NMBS zoveel mogelijk overwegen op dit baanvak sluiten om de veiligheid te verbeteren.

Oorspronkelijk waren er ongeveer 60 overwegen over een afstand van 42 kilometer. Deze werden ofwel gesloten ofwel vervangen door kunstwerken zoals bruggen of onderdoorgangen. Daartoe werd de spoorbedding op drie plaatsen verhoogd: in Deinze, Waregem en Harelbeke.

Drie stations moesten worden afgebroken en vervangen door nieuwe, moderne en comfortabele gebouwen: De Pinte, Deinze en Waregem.

⁶ Bericht nr. 22C van 18/05/1978

Grensoverschrijdende verbinding

De elektrificatie van de lijn Gent - Kortrijk was een belangrijke stap voor de verbinding met het Franse spoornet, die in 1981 werd voltooid met de installatie van de bovenleiding op het baanvak Kortrijk - Moeskroen.

1 juni 1980: Gent - Kortrijk

24 mei 1981: Kortrijk - Moeskroen

24 september 1982: Moeskroen - Franse grens (25 kV 50 Hz)

In het officiële spoorboekje van 1980-'81 staat: *Lijn 75 zal de treindiensten tussen Gent-Kortrijk-Moeskroen-Rijsel groeperen. Na de elektrificatie van Gent-Kortrijk werd de volgende dienstregeling ingevoerd: - 1 trein per uur tussen Antwerpen-Gent-Kortrijk zonder haltes tussen Gent en Kortrijk. - 1 semirectstreekse trein per uur tussen Gent-Deinze-Waregem-Harelbeke-Kortrijk - 1 omnibustrein per uur tussen Kortrijk en Moeskroen (soms verlengd tot Doornik) - 11- - 1 trein per uur tussen Kortrijk-Moeskroen-Tourcoing, verlengd tot Rijsel op bepaalde tijdstippen. Voor dit verkeer worden meestal motorwagens van SNCF ingezet (vrij vertaald).*

Sinds de elektrificatie van de baanvakken Kortrijk - Moeskroen en Moeskroen - Tourcoing rijden de treinen aan een snelheid van 160 km/u tussen Gent en Kortrijk en 140 km/u tussen Kortrijk en Moeskroen. Gent-Kortrijk was het eerste baanvak waarop een snelheid van 160 km/u toegelaten was in België!

Neutrale zone

Tussen het Belgische gedeelte (Moeskroen – Franse grens) dat een gelijkspanning van 3000 V gebruikt en het Franse gedeelte (Fives – Tourcoing - grens) dat een spanning van 25 kV gebruikt, werd een neutrale zone gecreëerd.

Oorspronkelijk bevond de neutrale zone zich in het rooster bij de inrit van het station aan de kant van Tourcoing. Deze neutrale zone leverde echter problemen op, vooral voor goederentreinen die van België naar Frankrijk reden. Aangezien een neutrale zone wordt aangeduid met een bord 'stroomafnemers neerlaten', konden die treinen al vlak na hun vertrek uit Moeskroen aan het einde van het perron geen rijstroom meer krijgen via de bovenleiding. Het kwam dan ook regelmatig voor dat treinen in nood raakten omdat ze niet genoeg vaart hadden.

Er werd daarom besloten om de neutrale zone naar de Franse grens te verplaatsen.

Op lijn 75 blijft er dus 1 km van het hoofdspoor op Belgisch grondgebied geëlektrificeerd aan 25 kV.

Catherine Walravens
December 2025

Beknopte bibliografie

Artikelen: Bruxelles, 21 septembre. Inauguration de la section du chemin de fer de Gand à Courtrai. *Moniteur belge / Belgisch Staatsblad*, nr 267, 1839, BIB_K704058

L'électrification de la ligne Gand -Courtrai. *Trans-Fer*, nr 14, 01-07-1980, p. 8-10, BIB_K615087

GILLIEAUX L. Doornik-Rijsel. Kortrijk-Rijsel. Vernieuwingen in het Westen ! *Spoor (Het) - Maandblad van de sociale werken van de NMBS*, 01-08-1993, p.16-19, BIB_K5365

Boeken: *150 jaar spoorwegen Lijn Gent - Kortrijk*. - Courtrai, 1989, 33 p. BIB_A702643

150 ans Courtrai – Lille. SNCB, 1993, 13 p. BIB_A701306

Chemin de fer de l'Etat. Section de Gand par Courtrai à la frontière de France et embranchement de Tournai. Projet de loi présenté le 8 mai 1837. - Bruxelles : H. Remy, 1837-05-08. - 499 p. ; BIB_C610012

Chemin de fer – Ligne des Flandres vers la France – Section de Gand à Courtrai. - Bruxelles: Imprimerie du Moniteur Belge, 1837. - 13 p. BIB_C700559

Gent - Kortrijk elektrisch. 28 mei 1980. - Bruxelles : SNCB, 1980. - 20 p. BIB_A00016

LAMPAERT F. *150 jaar spoorweg in Harelbeke.1839 - 1989. Tentoonstelling Kredietbank Harelbeke 16 en 17.09.1989*. Harelbeke : De Roede van Harelbeke, Nr.8, 1989, 61 p. BIB_C5117

VIAENE D. *175 jaar spoorweg in Harelbeke* . Harelbeke : De Roede van Harelbeke. Erfgoedkring voor Harelbeke, Bavikhove en Hulste., 2014. - 314 p. BIB_B591528

WAUTERS, A. *Atlas pittoresque des chemins de fer de la Belgique, composé de 16 cartes ornées de 400 vues et contenant une notice historique et statistique sur les chemins de fer, ainsi que la description de tous les lieux qu'ils traversent, sous le rapport de la géographie physique et politique, de l'histoire, de la statistique, du commerce, de l'industrie, etc.* Bruxelles : Etablissement géographique de Ph. Vandermaelen, 1840, 53 p. BIB_C545274

Voor een grondigere zoekopdracht kunt u onze database raadplegen met de volgende sleutelwoorden:

Bibliotheekcatalogus: *Lijn 75 Gent-Sint-Pieters - Deinze - Kortrijk - Moeskroen - Franse grens*

Museumcollectie: *Lijn 75 Gent-Sint-Pieters - Deinze - Kortrijk - Moeskroen - Franse grens*